

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КРЕДИТНИЙ РИЗИК ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Анотація. Розглянуто сутність кредитного ризику як одного з видів банківського ризику, його економічну природу, особливості прояву та класифікацію за різними ознаками. Уточнено перелік факторів, що сприяють виникненню кредитного ризику.

Аннотация. Рассмотрены сущность кредитного риска как одного из видов банковского риска, его экономическая природа, особенности проявления и классификация по различным признакам. Уточнен перечень факторов, способствующих возникновению кредитного риска.

Annotation. The essence of credit risk as a kind of a bank risk, its economic nature, characteristics and classification of symptoms on various grounds has been discussed. The list of the factors causing the credit risk has been specified.

Ключові слова: ризик, кредитний ризик, категорії ризику, банківська діяльність, зобов'язання, фінансовий стан.

У сучасних умовах ризик стає невід'ємною складовою в будь-якій сфері економічної діяльності. Особливо це стосується банківської справи, бо будь-яке рішення в банківській діяльності обтяжене ризиком. Це обумовлене тим, що ця сфера є дуже чутливою до різноманітних соціально-економічних, політичних, природно-кліматичних чинників.

Дослідженням банківських ризиків присвячено роботи як закордонних авторів, так і вітчизняних. Над цією темою працювали Дж. Сінкі, П. Роуз, Вітлінський В. В., Наконечний Я. С., Костюченко Н. С., Версаль Н. І., Олексієнко С. М. та ін.

Мета дослідження полягає у вивченні сутності кредитного ризику та причин його виникнення.

Об'єктом дослідження є кредитні банківські ризики.

Предмет дослідження – джерела виникнення кредитного ризику.

Економічний ризик – це об'єктивно-суб'єктивна категорія у діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язана з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору [1].

Що стосується банківських ризиків, то їх тлумачення досі є неоднозначним. У вітчизняній економічній літературі можна зустріти багато визначень цієї категорії, найбільш повним, на думку автора, є таке: "банківський ризик – це ймовірність виникнення втрат у вигляді втрати активів, недоотримання запланованих доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення банком фінансових операцій" [2].

Розмаїття чинників ризику призводить до появи ризиків, що пов'язані практично з усіма сферами банківської політики.

Найбільш повною, з погляду банківської діяльності в нашій країні, є класифікація ризиків, що наведена у Методичних рекомендаціях щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України [3]. Тут виділено дев'ять категорій ризику: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик. Варто зазначити, що ці категорії не є взаємовиключними, тобто банк може зазнати одразу декілька видів ризику.

Одним із основних джерел доходів та збитків комерційного банку є його кредитна діяльність, але при наданні кредитів завжди існує ймовірність їх неповернення. Отже, саме кредитні ризики є головною проблемою банку.

Кредитний ризик – це ризик виникнення у кредитної організації збитків унаслідок невиконання, несвоечасного або неповного виконання боржником фінансових зобов'язань перед кредитною організацією відповідно до умов договору [2]. Він виникає кожного разу, коли банк надає кошти, бере зобов'язання про їх надання, інвестує кошти або іншим чином ризикує ними відповідно до умов реальних чи умовних угод незалежно від того, де відображається операція – на балансі чи поза балансом.

Кредитний ризик тісно пов'язаний із іншими видами банківського ризику, особливо з процентним. Неповорнення кредитів викликає збільшення ризику ліквідності і ризику банкрутства банку.

Також кредитний ризик для банку загострюється в зв'язку з тим, що банки позичають не свої власні кошти, а кошти вкладників і кредиторів.

Ще однією особливістю є те, що рівень ризику є дуже мінливим. Це відбувається, тому що як банки, так і їх клієнти оперують в економічному, політичному та соціальному динамічному оточенні, де умови постійно змінюються [4].

Досить важливою для розуміння причин виникнення кредитного ризику та застосування схем реагування є науково обґрунтована класифікація. У економічній літературі запропоновані різні класифікації. Найбільш універсальною та поширеною є класифікація, наведена в таблиці [5].

Таблиця

Класифікація кредитних ризиків

© Халваши І. Т., 2013

№	Ознаки класифікації	Види кредитних ризиків
---	---------------------	------------------------

1	за сферою виникнення	зовнішнього (політичні, соціальні, законодавчі, економічні, форс-мажорні) та внутрішнього (недосконалість системи управління, технічні) середовища
2	за рівнем прийняття рішень	макроекономічні, на рівні банківської установи, відповідальної особи
3	за рівнем прогнозованості	прогнозовані, непрогнозовані
4	за причинами виникнення	об'єктивні, суб'єктивні
5	за типами розвитку	виправдані, не виправдані
6	за розмірами втрат	незначні, великі, критичні
7	за методом подолання	індивідуальні, спільні
8	за методом мінімізації	уникнення ризику, зниження рівня ризику, передача (страхування), взаємозалік ризику, прийняття (поглинання ризику)
9	за типами аналізу	кількісні, якісні

Як видно з таблиці, на виникнення кредитного ризику мають вплив безліч факторів, як зовнішніх, так і внутрішніх. Можливості управління зовнішніми факторами обмежені, хоча своєчасними діями банк може певною мірою пом'якшити їх вплив і попередити великі втрати. Для зменшення величини кредитних ризиків у банках застосовується їх оцінка, яка повинна враховувати джерела виникнення таких ризиків.

Джерела виникнення кредитних ризиків поділяються на 4 основні категорії: ризик, пов'язаний із позичальником, ризик, пов'язаний із предметом застави, системний та форс-мажорний ризику.

Ризик, пов'язаний із позичальником, може ґрунтуватися на нездатності позичальника виконати свої зобов'язання, на репутації позичальника в діловому світі, його відповідальності і готовності виконати взяті зобов'язання та на недоліках у складанні й оформленні кредитного договору, гарантійного листа, договору страхування.

Причинами ризику, пов'язаного із предметом застави, є неможливість реалізації предмета застави, можливе знецінення предмета застави за період дії кредитної угоди, загибель предмета застави, недоліки в складанні й оформленні договору застави.

Системний ризик пов'язаний зі змінами в економічній системі, які можуть здійснити вплив на фінансовий стан позичальника.

Форс-мажорний ризик – це землетруси, повені, катастрофи, смерчі, страйки, військові дії [6].

Окрім наведених вище джерел, можна виділити ще ряд факторів, які можуть спонукати виникнення кредитних ризиків у банківській діяльності:

недосконалість системи державних регуляторів;

невизначеність цілей і критеріїв;

наявність неправдивої або неповної інформації, приховування інформації, нестача інформації;

брак часу для повної оцінки ситуації;

елемент випадковості;

недостатність знань законів банківської діяльності, що не дає змогу ефективно управляти нею.

Таким чином, науковим результатом даного дослідження є уточнення факторів виникнення кредитних ризиків, а перспективою подальших наукових досліджень у даному напрямі є розробка методики їх кількісної оцінки.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с. 2. Костюченко Н. С. Аналіз кредитних ризиків / Н. С. Костюченко. – СПб : ИТД "Скифия", 2010. – 440 с. 3. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : Постанова Правління Національного банку України 02.08.2004 р. № 361 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 4. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2007. – 463 с. 5. Антонюк Г. Управління кредитним ризиком в банківській діяльності / Г. Антонюк // Наукові записки. – 2007. – № 15. 6. Вітлінський В. В. Кредитний ризик комерційного банку : навч. посібн. / В. В. Вітлінський. – К. : Знання, 2000. – 251 с.